

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-37>

УДК 330.101

Доценко Інна Олексіївна

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку,
Хмельницький національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4972-3106>

Inna Dotsenko

Khmelnitskyi National University

РОЛЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

THE ROLE OF HIGHER EDUCATION IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Анотація. У статті досліджено роль вищої освіти в забезпеченні сталого розвитку економіки України в контексті наукових підходів до трактування поняття «сталий розвиток». Здійснено огляд основних концептуальних положень щодо структури та ключових складових сталого розвитку – економічної, соціальної та екологічної. Розглянуто освітню, виховну та дослідницьку діяльність закладів вищої освіти як інструменти впровадження принципів сталого розвитку на регіональному та глобальному рівнях. Схематично відображено роль вищої освіти у забезпеченні сталого розвитку через формування і розвиток людської особистості, екологічної культури та компетентності громадян, економічних знань. Зроблено висновки, що системне підвищення якості вищої освіти, її інтернаціоналізація, впровадження компетентнісного підходу, розвиток прикладних досліджень і забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів є визначальними умовами для досягнення цілей сталого розвитку. Вища освіта розглядається як стратегічний ресурс сталого економічного зростання, формування інноваційної економіки та соціально відповідального суспільства.

Ключові слова: сталий розвиток, вища освіта, людський капітал, інновації, освіта для сталого розвитку, цілі сталого розвитку.

Summary. The article examines the role of higher education in ensuring sustainable development of the Ukrainian economy in the context of scientific approaches to the interpretation of the concept of “sustainable development”. The basic conceptual provisions on the structure and key components of sustainable development – economic, social and environmental – are reviewed. The UN Sustainable Development Goals and the Strategy for the Development of Higher Education of Ukraine for 2022–2032, which define education as one of the key priorities of state policy, are studied. Particular attention is paid to the functional potential of higher education institutions in the formation of environmentally oriented human capital, entrepreneurship development, promotion of innovative “green” technologies and implementation of the principles of academic integrity. The article considers the educational, upbringing and research activities of higher education institutions as tools for implementing the principles of sustainable development at the regional and global levels. The role of higher education in ensuring sustainable development through the formation and development of the human personality, environmental culture and competence of citizens, and economic knowledge is schematically reflected. The principles of educational activity in the process of ensuring sustainable development are highlighted. The case of “Green Transformations in Ukrainian Universities” is analyzed as an example of the implementation of “green” standards and environmental assessment in the educational environment. It is concluded that systematic improvement of the quality of higher education, its internationalization, introduction of a competency-based approach, development of applied research and ensuring equal access to educational resources are the determining conditions for achieving the goals of sustainable development. Higher education is seen as a strategic resource for sustainable economic growth, formation of an innovative economy and a socially responsible society.

Keywords: sustainable development, higher education, human capital, innovation, education for sustainable development, sustainable development goals.

Постановка проблеми. У сучасних умовах трансформації економіки України, що супроводжується численними викликами, зокрема війною, діджиталізацією, євроінтеграційними процесами та змінами на ринку праці, зростає значення людського капіталу як ключового ресурсу забезпечення сталого розвитку. Вища освіта, як основний механізм формування висококваліфікованих фахівців, відіграє стратегічну роль у зміцненні інноваційного потенціалу, підвищенні конкурентоспроможності економіки та реалізації принципів сталості. Водночас у вищій освіті України спостерігаються проблеми, пов'язані з якістю освітніх послуг, розривом між потребами економіки та змістом підготовки фахівців, а також недостатньою інтеграцією закладів вищої освіти у національну інноваційну систему. У цьому контексті дослідження ролі вищої освіти як чинника сталого економічного розвитку набуває особливої ваги, адже дозволяє визначити шляхи ефективної взаємодії між освітньою та економічною політикою держави, а також розробити науково обґрунтовані рекомендації щодо посилення впливу вищої освіти на соціально-економічний розвиток України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Змістовні дослідження різних аспектів забезпечення сталого розвитку здійснені провідними вітчизняними ученими: Лакасом В. [3], Ляшевською О. [4], Самойликом Ю. [5], Мацелюх Н., Корж М. [8], Петролюком Ю., Гребенюк Н. [10] та ін. Вагомий внесок у дослідження впливу освіти на сталий розвиток економіки та суспільства України зробили такі вчені, як Мазур Ю., Попело О., Холявко Н. [6], Гаращук О., Куценко В. [9], Згуровський М., Коренева І. [14], Сідлецький С. [17], Сидорченко Т. [18], Сергієнко Т. [19]. Зважаючи на модернізацію стратегічних засад розвитку вищої освіти [1], що узгоджується з ключовими напрямками досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року [2], особливого значення набуває дослідження трансформацій в сфері вищої освіти, які забезпечать освітні умови для сприяння сталому економічному розвитку країни, прискорення процесу інтеграції України в єдиний освітній європейський простір.

Мета статті полягає у дослідженні ролі вищої освіти щодо формування екологічно свідомого, соціально відповідального та інноваційно орієнтованого людського капіталу в умовах посткризового відновлення економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх років у вітчизняній економічній науці тривають активні дискусії щодо змістовного наповнення поняття «сталий розвиток» та визначення його структурних елементів. Дослідники висвітлюють дане поняття з позиції різних наукових підходів, що свідчить про його багатогранність і актуальність. Так, низка вчених, зокрема Лакас В. [3], Ляшевська О. [4],

Самойлик Ю. [5], розглядають сталий розвиток крізь призму гармонізації трьох ключових складових – економічної, соціальної та екологічної. Вони вважають, що досягнення збалансованого розвитку у зазначених сферах є визначальною умовою переходу національної економіки до сталих систем функціонування.

Інша група дослідників, серед яких Холявко Н., Жаворонок А., Попело О., Колоток М. [6], Лелеченко А. [7], робить акцент на секторальних детермінантах, вказуючи на необхідність врахування специфічних факторів розвитку окремих галузей, що забезпечують досягнення цілей сталого розвитку в межах конкретних економічних секторів.

Ще один науковий підхід, представлений роботами Мацелюх Н., Коржа М. [8], Куценка В., Гаращука О., Топчія О. [9], Петролюка Ю., Гребенюк Н. [10], акцентує увагу на важливості екологічної складової сталого розвитку. Автори наголошують, що без врахування природно-ресурсних та екологічних факторів не можливо забезпечити достатнього рівня добробуту населення, що унеможливило б повноцінний економічний розвиток.

Нарешті, четверта група вчених, зокрема Даченко А. [11], Іртищева І., Крамаренко І., Завгородній К. [12], безперервний процес руху, який задовольняє потреби населення на теперішній час і не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби. Такий підхід узгоджується з класичним визначенням сталого розвитку, запропонованим у доповіді комісії ООН з довкілля та розвитку «Наше спільне майбутнє» [13].

У сукупності ці наукові підходи дають змогу трактувати сталий розвиток не просто як задані цілісні орієнтири, а як багатоаспектну стратегію, яка охоплює економічну політику, екологічне управління, соціальні пріоритети та інституційні та інституційну трансформацію.

У контексті процесів сталого розвитку та активної євроінтеграції зростає потреба в адаптації населення до нових соціально-економічних умов, а також у підготовці якісно нової робочої сили, яка б поєднувала високий рівень фізичного, психологічного і соціального благополуччя з належною професійною та освітньою підготовкою. Концепція сталого розвитку ґрунтується на трьох основоположних складових: економічній, соціальній та екологічній.

Економічна складова сталого розвитку стосується забезпечення довготривалих і збалансованих суспільно-економічних відносин, раціонального використання ресурсів, ефективної організації виробничої діяльності та стимулювання індивідуального підприємництва. Йдеться про створення умов для сталого економічного зростання, що базується на інноваціях, відповідальному споживанні та соціальній відповідальності бізнесу. Екологічна складова сталого розвитку передбачає

формування належного рівня екологічної культури, розвиток навичок екологічно відповідальної поведінки, а також становлення екологічного мислення, свідомості й системи цінностей, зорієнтованих на збереження довкілля. Соціальний аспект сталого розвитку охоплює умови життєдіяльності людини в суспільстві, її стиль життя, систему соціальних взаємодій і повсякденну активність. Соціальний вимір сталого розвитку полягає у формуванні умов для гармонійного співіснування людей, забезпечення їхніх прав і гідності, а також сприяння соціальній єдності [14, с. 116].

У 2015 році Організація Об'єднаних Націй схвалила 17 Цілей сталого розвитку, які стали орієнтиром для стратегічного планування більшості країн світу. Серед них особливе місце посідають цілі, пов'язані з освітою (ціль сталого розвитку 4 – якісна освіта), економікою (ціль сталого розвитку 8 – гідна праця та економічне зростання), інноваціями (ціль сталого розвитку 9 – промисловість, інновації та інфраструктура).

Україна адаптувала та затвердила указом Президента України «Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2]. У цьому документі освіта та інновації визначені як ключові пріоритети економічного розвитку. Зокрема, йдеться про необхідність створення інтелектуально орієнтованої економіки, яка базується на знаннях, дослідженнях, підприємництві та діджиталізації.

Вищу освіту, варто розглядати як один із найбільш потужних драйверів прогресу у досягненні Цілей сталого розвитку. Українська система вищої освіти упродовж останніх років зазнала значних трансформацій, спрямованих на інтеграцію в європейський освітній простір. Впровадження Болонських принципів, таких як трициклова система (бакалавр – магістр – доктор філософії), система ECTS, забезпечення академічної мобільності та автономії ЗВО, наблизили вищу освіту України до європейських стандартів. Це стало передумовою підвищення якості освітніх послуг, прозорості оцінювання, розвитку академічної доброчесності та активізації науково-дослідної діяльності.

Одним із ключових документів, що визначає вектор розвитку вищої освіти на найближчі роки, є Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [1]. Вона передбачає реформування системи управління вищою освітою, стимулювання інституційного розвитку закладів вищої освіти, підтримку наукової діяльності, інтернаціоналізацію освітнього процесу та інтеграцію з ринком праці. Стратегія визначає одним із основних завдань забезпечення довіри суспільства та бізнесу до системи вищої освіти, що безпосередньо пов'язано з її впливом на економічний розвиток.

Сучасні заклади вищої освіти у своїй діяльності не обмежуються лише передачею знань здобувачам вищої освіти. Вони виступають також у ролі генераторів знань, розробників інновацій і

нових технологій [6, с. 147]. Позитивним є те, що окремі українські заклади вищої освіти займають проактивну позицію в питанні досягнення Цілей сталого розвитку. Так, 42 українські університети у 2024 р. увійшли до рейтингу впливу Times Higher Education Impact Rankings [15] – єдиного глобального рейтингу, що оцінює ефективність діяльності закладів вищої освіти щодо досягнення цілей сталого розвитку за ретельно відібраними показниками в чотирьох широких сферах: навчання, дослідження, управління та вплив університету.

Однією з прогресивних ініціатив, започаткованих українськими закладами вищої освіти, став проєкт «Зелені трансформації в українських університетах». Ініціатива була реалізована у 2023 році зусиллями семи провідних ЗВО України: Сумського державного університету, Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», Харківського національного університету радіоелектроніки, Луцького національного технічного університету, Національного університету «Одеська політехніка», Хмельницького національного університету та Національного університету «Львівська політехніка». Проєкт здійснювався під координацією Вроцлавської політехніки у співпраці з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти України та за підтримки Польського національного агентства з академічних обмінів (NAWA) [16].

У результаті реалізації цього проєкту були розроблені «зелені стандарти» для закладів вищої освіти, а також проведено комплексне оцінювання університетів-учасників за чотирма напрямками: зелені дослідження, зелена освіта, зелений кампус та загальні зелені трансформації. Проведене оцінювання та аналіз засвідчили рівень екологічної орієнтованості та сталість внутрішніх процесів університетів, що брали участь у проєкті.

Таким чином, місце вищої освіти в системі сталого розвитку визначається її здатністю формувати людський капітал, який є основою інтелектуально-інноваційної економіки. Саме через освіту здійснюється підготовка фахівців нового покоління, які здатні адаптуватися до змін, розвивати наукоємні галузі, запроваджувати технологічні інновації та управляти трансформаційними процесами. Освітній рівень населення прямо впливає на продуктивність праці, рівень зайнятості, інвестиційну привабливість та експорт інтелектуальних послуг. Тому інвестиції в освіту розглядаються як довгострокова стратегія економічного зростання та сталого розвитку.

На рисунку 1 представлено роль місце вищої освіти у системі забезпечення сталого розвитку. Схема демонструє, як освіта через формування компетенцій, критичного мислення та наукового потенціалу сприяє формуванню економіки, здатної відповідати сучасним викликам, зменшувати нерівність та забезпечувати стаке майбутнє.

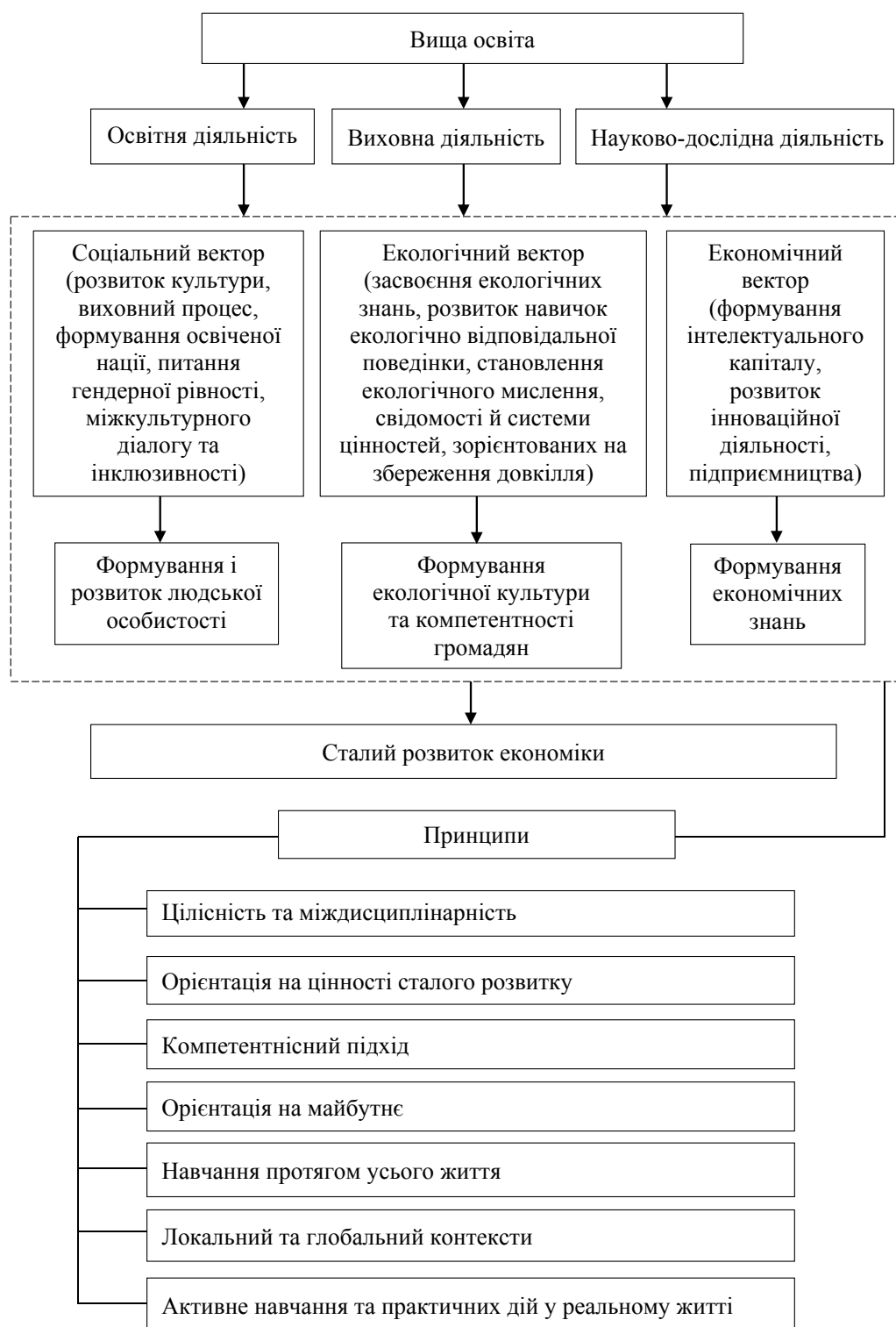

Рисунок 1 – Роль вищої освіти у забезпеченні сталого розвитку

Джерело: побудовано автором

Розглядаючи внесок вищої освіти у забезпечення сталого розвитку, доцільно розглядати його крізь призму основних напрямів діяльності закладів вищої освіти, а саме: освітньої, виховної та науково-дослідної.

У сфері освітньої діяльності заклади вищої освіти здійснюють підготовку висококваліфікованих фахівців, здатних інноваційно мислити, працювати з новітніми інформаційно-комунікаційними технологіями та впроваджувати на практиці

сучасні сталі знання. Саме через систему вищої освіти формується людський капітал, орієнтований на екологічну свідомість і сталі практики. Крім того, університети відіграють важливу роль у формуванні нового покоління підприємців, які здатні реалізовувати свої бізнес-ініціативи в екологічно відповідальний спосіб, орієнтований на збереження довкілля, інвестування в «зелені» технології та їх впровадження у виробничі процеси. Випускники закладів вищої освіти створюють нові робочі місця, стають самозайнятими особами, що безпосередньо сприяє підвищенню рівня життя населення та скороченню безробіття.

У межах виховної діяльності, яка реалізується насамперед через позааудиторну роботу, заклади вищої освіти сприяють формуванню в молоді екологічної свідомості, що впливає на їх подальшу поведінку в житті. Також університети популяризують здоровий та екологічно орієнтований спосіб життя, формують у здобувачів освіти толерантність, повагу до різноманіття рас, культур і релігій, сприяють гендерній рівності та розвитку інклюзивного мислення.

Не менш значущим є внесок вищої освіти у сталий розвиток через науково-дослідну діяльність. Заклади вищої освіти активно працюють над створенням екологічно чистих і регенеративних технологій, які дають змогу зменшити негативний вплив людської діяльності на навколишнє середовище, зокрема оптимізувати використання природних ресурсів, скоротити забруднення екосистем та перевикористання ресурсів. Окрім того, в закладах вищої освіти проводяться дослідження щодо розробки ефективних підходів до раціонального управління обмеженими природними ресурсами та створення економічно вигідних джерел енергії, які можуть стати основою екологічно безпечного виробництва й сприяти скороченню викидів парникових газів. В закладах вищої освіти генеруються інноваційні «зелені» продукти і послуги, що допомагають підприємствам підвищувати конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках, а трансфер нових сталих знань у суспільство та економіку забезпечує їх широке практичне впровадження, що є критично важливим для досягнення довгострокових цілей сталого розвитку.

Для посилення впливу вищої освіти на реалізацію цілей сталого розвитку необхідне системне

вдосконалення її якості. По-перше, потрібно модернізувати освітні програми, орієнтуючись на компетентнісний підхід та потреби ринку праці. По-друге, важливо підтримувати розвиток досліджень, зокрема прикладних, які мають безпосереднє значення для національної економіки. По-третє, варто розширювати можливості підвищення кваліфікації викладачів та академічної мобільності. По-четверте, необхідно створити механізми забезпечення академічної доброчесності та прозорості. І, нарешті, слід активно розвивати інклюзивну освіту, забезпечуючи рівний доступ до освітніх ресурсів для всіх верств населення, зокрема осіб з вразливих соціальних груп.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що вища освіта є одним із ключових факторів забезпечення сталого розвитку економіки України. Її модернізація, адаптація до глобальних викликів і відповідність цілям сталого розвитку є необхідною умовою побудови конкурентоспроможної, інноваційної та соціально відповідальної держави.

Висновки. У результаті комплексного аналізу сучасних наукових підходів до визначення сутності сталого розвитку та ролі вищої освіти в його забезпеченні можна зробити низку ключових висновків. По-перше, сталий розвиток у науковій літературі розглядається як багатовимірна категорія, що охоплює економічні, соціальні та екологічні аспекти, а також передбачає їхню збалансовану інтеграцію в усі сфери суспільного життя. По-друге, в умовах євроінтеграції та глобалізаційних викликів вища освіта України набуває особливого значення як інструмент формування людського капіталу, здатного реалізовувати принципи сталості на практиці. Заклади вищої освіти не лише забезпечують фахову підготовку кадрів, а й виступають осередками продукування знань, інновацій, екологічно орієнтованих рішень та виховання громадян із високим рівнем екологічної та соціальної відповідальності.

Отже, модернізація системи вищої освіти, її якісне оновлення, орієнтація на компетентнісний підхід, інтернаціоналізація, розвиток прикладної науки та інклюзивності мають стати пріоритетами державної політики. Саме завдяки освітньому потенціалу, Україна зможе сформувати інтелектуальну, інноваційну та стійку економіку, здатну забезпечити добробут майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.05.2025).
2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 20.05.2025).
3. Лакас В. В. Сталий розвиток в сучасних умовах: сутнісно-змістовна характеристика та теоретико-методологічні засади. *Агросвіт*. 2024. № 16. С. 184–190.
4. Ляшевська О. І. Система державної політики сталим розвитком регіонів. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2015. Вип. 2. С. 202–209.

5. Самойлик Ю. В. Особливості управління сталим розвитком сільськогосподарських підприємств у глобальному середовищі. *Економіка і організація управління*. 2016. № 4 (24). С. 237–244.
6. Холявко Н. І., Жаворонок А. В., Попело О. В., Колоток М. О. Вплив вищої освіти на сталий розвиток національної економіки. *Economic Synergy*. 2022. № 1–2. С. 141–153.
7. Лелеченко А. П. Феномен поняття «сталий розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649> (дата звернення: 25.05.2025).
8. Мацелюх Н. П., Корж М. А. Сталий економічний розвиток України: концептуальні основи, механізми забезпечення та драйвери розвитку. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/7.pdf (дата звернення: 25.05.2025).
9. Куценко В., Гаращук О., Топчій О. Пріоритетні напрями та принципи реалізації державної політики щодо забезпечення сталого розвитку. *Економіка природокористування і сталий розвиток*. 2020. № 7. С. 40–47.
10. Петролюк Ю. С., Гребенюк Н. В. Сталий розвиток як стратегічна перевага для підприємств. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5011> (дата звернення: 25.05.2025).
11. Даценко А. М. Концептуальні засади проблеми сталого розвитку національної економіки України. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3119/3042> (дата звернення: 25.05.2025).
12. Іртишева І., Крамаренко І., Завгородній К. Формування сталого розвитку національної економіки на засадах інклюзивності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. № 3. С. 217–219.
13. Наше спільне майбутнє : доповідь ООН. URL: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf (дата звернення: 28.05.2025).
14. Коренева І. М. Феномен «освіта для сталого розвитку»: сутність та сучасні особливості концепції. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 113–123.
15. University Impact Rankings 2024. URL: https://www.timeshighereducation.com/impactrankings#!/length/25/locations/UKR/sort_by/rank/sort_order/asc (дата звернення: 28.05.2025).
16. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2023 році / Бутенко А. та ін. Київ: Національне агентство забезпечення якості вищої освіти. URL: <https://surl.li/pxldbi> (дата звернення: 31.05.2025).
17. Сідлецький С. І. Економічні детермінанти розвитку вищої освіти. *Актуальні проблеми економіки*. 2022. № 2–3. С. 248–249.
18. Сидорченко Т. Вплив вищої освіти на розвиток економіки та суспільства. *Наукові записки БДПУ*. 2023. Вип. 3. С. 26–34.
19. Сергієнко Т. І. Вплив сучасної освіти на сталий розвиток суспільства. *Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 27–28 листопада 2019 року / Ред.-упорядник: д. філософ. н., проф. В. Г. Воронкова. Запоріжжя: ЗНУ, 2019. С. 150–152.

References:

1. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022–2032 roky [On approval of the Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022–2032]. Verkhovna rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-%D1%80#Text> (in Ukrainian)
2. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030]. Verkhovna rada Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (in Ukrainian)
3. Lakas V. V. (2024). Stalyi rozvytok v suchasnykh umovakh: sutnisno-zmistovna kharakterystyka ta teoretyko-metodolohichni zasady [Sustainable Development in Modern Conditions: Essence and Content Characterization and Theoretical and Methodological Foundations]. *Ahrosvit*. 2024. no. 16. pp. 184–190. (in Ukrainian)
4. Liashevska O. I. (2015) Systema derzhavnoi polityky stalym rozvytkom rehioniv [System Of State Policy On Sustainable Development Of Regions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy*. Seriiia: Derzhavne upravlinnia. vol. 2. pp. 202–209. (in Ukrainian)
5. Samoiluk Yu. V. (2016). Osoblyvosti upravlinnia stalym rozvytkom silskohospodarskykh pidpriemstv u hlobalnomu seredovyshchi [Features Of Managing Sustainable Development Of Agricultural Enterprises In The Global Environment]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. no. 4 (24). pp. 237–244. (in Ukrainian)
6. Kholiavko N. I., Zhavoronok A. V., Popelo O. V., Kolotok M. O. (2022). Vplyv vyshchoi osvity na stalyi rozvytok natsionalnoi ekonomiky [The Impact Of Higher Education On The Sustainable Development Of The National Economy]. *Economic Synergy*. no. 1–2. pp. 141–153. (in Ukrainian)
7. Lelechenko A. P. (2017). Fenomen poniattia «stalyi rozvytok» [The Phenomenon Of The Concept Of “Sustainable Development”]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. no. 12. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>. (in Ukrainian)
8. Matseliukh N. P., Korzh M. A. (2021). Stalyi ekonomichnyi rozvytok Ukrainy: kontseptualni osnovy, mekhanizmy zabez-pechennia ta draivery rozvytku [Sustainable Economic Development of Ukraine: Conceptual Framework, Mechanisms of Ensuring and Drivers of Development]. *Efektivna ekonomika*. no. 4. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/7.pdf (in Ukrainian)

9. Kutsenko V., Harashchuk O., Topchii O. (2020). Priorytetni napriamy ta pryntsypy realizatsii derzhavnoi polityky shchodo zabezpechennia staloho rozvytku [Priority Areas And Principles Of Implementation Of The State Policy On Sustainable Development]. *Ekonomika pryrodokorystuvannia i stalyy rozvytok*. no. 7. pp. 40–47. (in Ukrainian)
10. Petroliuk Yu. S., Hrebeniuk N. V. (2024). Stalyi rozvytok yak stratehichna perevaha dlia pidpriemstv [Sustainable Development As A Strategic Advantage For Enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo*. vol. 68. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5011> (in Ukrainian)
11. Datsenko A. M. (2023). Kontseptualni zasady problemy staloho rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Conceptual Foundations of the Problem of Sustainable Development of the National Economy of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*. no. 57. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3119/3042> (in Ukrainian)
12. Irtyshcheva I., Kramarenko I., Zavhorodnii K. (2023). Formuvannia staloho rozvytku natsionalnoi ekonomiky na zasadakh inkluzyvnosti [Formation Of Sustainable Development Of The National Economy On The Basis Of Inclusiveness]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*. no. 3. pp. 217–219. (in Ukrainian)
13. Our common future: a UN report. Available at: https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/generalassembly/docs/globalcompact/A_CONF.151_26_Vol.I_Declaration.pdf
14. Koreneva I. M. (2018). Fenomen “osvita dlia staloho rozvytku”: sutnist ta suchasni osoblyvosti kontseptsii [The phenomenon of “education for sustainable development”: the essence and modern features of the concept.]. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*. no. 2. pp. 113–123. (in Ukrainian)
15. University Impact Rankings 2024. Available at: https://www.timeshighereducation.com/impactrankings#!/length/25/locations/UKR/sort_by/rank/sort_order/asc
16. Dopovid pro yakist vyshchoi osvity v Ukraini, yii vidpovidnist zavdanniam staloho innovatsiinoho rozvytku suspilstva u 2023 rotsi [Report on the quality of higher education in Ukraine, its compliance with the tasks of sustainable innovative development of society in 2023] / Butenko A. ta in. Kyiv: Natsionalne ahentstvo zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity. Available at: <https://surl.li/pxldbi>
17. Sidletskyi S. I. (2022). Ekonomichni determinanty rozvytku vyshchoi osvity [Economic determinants of higher education development]. *Aktualni problemy ekonomiky*. no. 2–3. pp. 248–249. (in Ukrainian)
18. Sydorchenko T. (2023) Vplyv vyshchoi osvity na rozvytok ekonomiky ta suspilstva [The impact of higher education on the development of the economy and society]. *Naukovi zapysky BDPU*. vol. 3. pp. 26–34. (in Ukrainian)
19. Serhiienko T. I. (2019) Vplyv suchasnoi osvity na stalyy rozvytok suspilstva [The impact of modern education on sustainable development of society]. *Osvita yak chynnyk formuvannia kreatyvnykh kompetentnostei v umovakh tsyvrovoho suspilstva: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii 27–28 lystopada 2019 roku* / Red.-uporiadnyk: d. filosof. n., prof. V. H. Voronkova. Zaporizhzhia: ZNU, pp. 150–152.

Стаття надійшла до редакції 06.06.2025